

Broedvogelmonitoring project 2024

KAMPINA GROOT VAK

SOVON PLOT 5519

Vogelwerkgroep Natuurwerkgroep Boxtel | 17 oktober 2024

Samenvatting

De vogelwerkgroep van de Natuurwerkgroep Boxtel heeft in 2024 een BMP bijzondere soorten (met aanvullingen) uitgevoerd in het gebied Kampina / Groot Vak. De resultaten werden uitgewerkt met het SOVON programma AviMAP en werden vergeleken met resultaten uit 2012 en 2018.

Alles bij elkaar komen de resultaten uit 2024 goed overeen met die uit 2012 en 2018. We deden waarnemingen van 84 soorten, waarvan 56 soorten een territorium hadden in ons gebied. Opvallend was de toename van het aantal territoria **Appelvink**. Dit is in overeenstemming met landelijke en lokale trends die we ook in de afgelopen jaren in aangrenzende plots hebben waargenomen. Dit geldt ook voor de **Nachtswaluw**. Minder blij zijn we met de toename van de **Grauwe gans** in dit gebied. We zagen een afname van het aantal **Goudhaantjes**, maar een toename van de **Kuifmezen**. Jammer genoeg hadden we dit jaar geen enkele waarneming van de **Kneu**, een soort waar het ook landelijk heel slecht mee gaat.

Opvallend was dat we dit jaar waarnemingen hadden van de **Roerdomp** en de **Kwak**, beide zeldzame reigerachtigen. We hebben geen broedgevallen kunnen vaststellen, maar de aanwezigheid van deze moerasvogels houdt waarschijnlijk verband met de zeer hoge waterstand gedurende het hele voorjaar. Grote delen van de hei stonden onder water en vormden zo geschikte foerageergebieden met onder andere kikkers die volop aanwezig waren. We maken ons zorgen over het ontbreken van **Dodaars** in het gebied.

Wat roofvogels betreft hadden we in februari drie waarnemingen van de **Bosuil**. De mogelijke aanwezigheid van een **Oehoe** hebben we niet kunnen bevestigen. De **Havik** bleek nog steeds te nestelen op de zelfde plek als 6 jaar geleden en had een succesvol legsel met drie jongen. Een tweede nest, zoals vastgesteld in 2018 werd nu niet gevonden. Wel waren er waarnemingen van **Buizerds** (3 territoria), **Wespendief** (1) en **Boomvalken** (1).

Grote bonte spechten zijn nog steeds zeer talrijk in dit gebied (17 territoria, tegen 18 in 2018), ook de **Middelste bonte specht** (1) en de **Kleine bonte specht** (2) waren nog steeds aanwezig. Dat geldt ook voor de **Groene specht** en de **Zwarte specht**.

We hebben meer dan bij de vorige inventarisatie in dit gebied ook de velden en bosjes langs de Kempseweg frequent bekeken. Dit heeft geen invloed op de trends in de ontwikkeling van de verschillende vogels gehad.

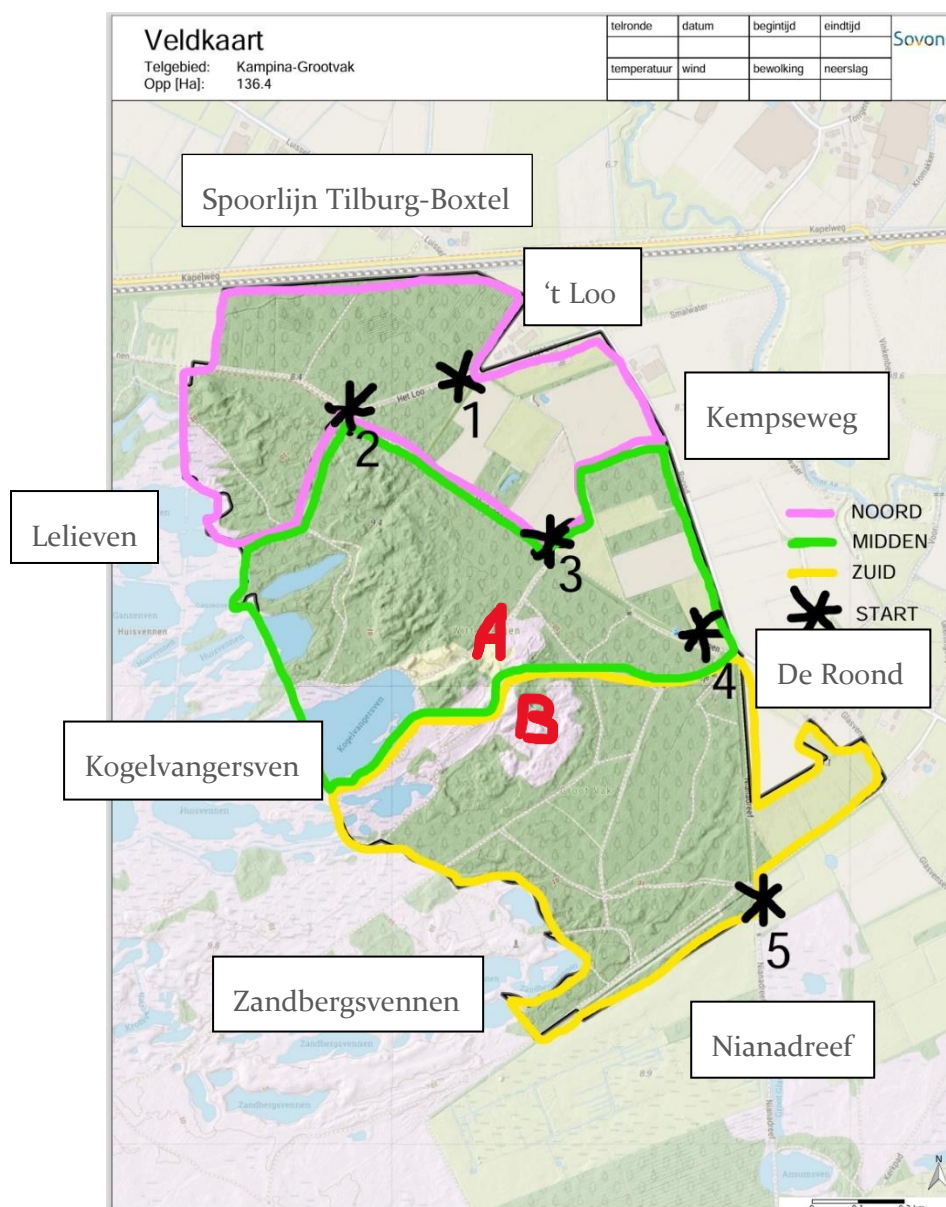
Onze aanbevelingen betreffen het beperken van de schade door de hoge recreatiedruk, onder andere door te zorgen dat de (gemarkeerde) wandelpaden goed begaanbaar blijven. Daarnaast behoeven de kwetsbare weiljes in het bos bij 't Loo en de aangekochte gronden langs de Kempseweg goed onderhoud om de bijzondere fauna en flora in stand te houden.

Inleiding

De Vogelwerkgroep van de Natuurwerkgroep in Boxtel is in februari 2024 gestart met een broedvogelmonitoring (BMP) in het gebied Kampina/ Groot Vak. Dit gebeurde op verzoek van en in overleg met Gijs Clements, coördinator monitoring projecten van Natuurmonumenten beheerseenheid Midden-Brabant. Eerder werd dit gebied al gemonitord door ons (in 2018) en door Henk Sierdsema van SOVON (2012). Onze resultaten worden vergeleken met gegevens van die eerdere studies om trends in de ontwikkeling van de vogelstand in het gebied vast te kunnen stellen.

HET ONDERZOCHETE GEBIED

Het gebied Kampina/ Groot Vak is een onderdeel van het Natura 2000 gebied van de Kampina – Oisterwijkse bossen en vennen.

Het gebied is ongeveer 138 hectaren groot en bestaat hoofdzakelijk uit (steeds ouder wordend) gemengd bos, grenzend aan een aantal vennen, waarvan het Kogelvangersven en een paar kleinere naamloze vennen binnen de plot vallen. Aan de oostzijde van het Kogelvangersven (**A** op de kaart) is een gebied met zandheuvelds (“Witte Bergen”) dat door Natuurmonumenten wordt opengehouden. Recent is het open gebied nog uitgebreid (**B** op de kaart) door het kappen van enkele hectaren dennenbos aan de andere kant van het rolstoelpad. Daarnaast horen ook enkele open velden en kleinere (particuliere) bospercelen langs de Kempseweg tot het plot.

Het gebied werd verdeeld in 3 stukken, die door drie groepen tellers zoveel mogelijk simultaan geteld werden (zie kaart op vorige pagina). Daarnaast werden de tellingen op verschillende data steeds vanaf een ander startpunt en / of in een andere richting uitgevoerd.

De resultaten werden ingevoerd in AviMAP en gecorrigeerd voor dubbeltellingen op de grenzen van de deelgebieden.

Ochtendstemming bij de Zandbergsvennen, 25 maart 2024

Methoden

LIJST VAN GETELDE SOORTEN

Er werd een BMP -B (bijzondere soorten) uitgevoerd. Hieronder de lijst Bijzondere soorten van SOVON met toevoegingen (geel gemarkeerd) van soorten die karakteristiek zijn voor het onderzochte gebied..

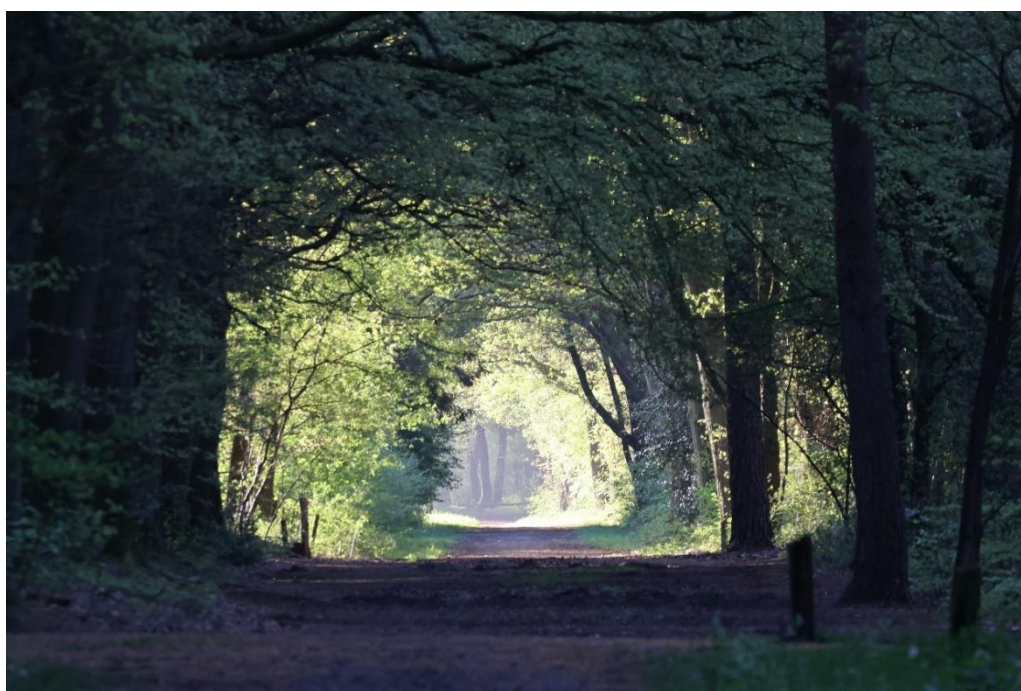
Tabel 1. Lijst van getelde vogelsoorten tijdens de BMP in Groot Vak 2024.

Lijst van vogelnamen op alfabet met fusieafstand BMP- B 2024						
Vogelnaam	Afk.	fusie-afstand		Vogelnaam	Afk.	Fusie-afstand
Aalscholver (Grote)	Aal	500		Knobbelzwaan	KnZ	2500
Appelvink	AV	300		Koekoek	Koe	nvt
Baardman	BM	500		Kokmeeuw	KoM	500
Bergeend	BE	2500		Krakeend	KrE	1000
Blauwborst	BB	200		Kramsvogel	KV	500
Blauwe Reiger	Blr	500		Kruisbek	KB	500
Bonte Vliegenvanger	BVL	200		Kuifeend	KE	1000
Boomklever	BKL	300		Kuifmees	Kf	300
Boomkruiper	BKr	200		Kwartel	Kw	1000
Boomleeuwerik	BL	300		Matkop	Mat	500
Boompieper	BP	200		Merel	M	200
Boomvalk	BV	500		Middel bonte specht	MBS	500
Bosrietzanger	B	100		Nachtegaal	N	200
Bosuil	BU	500		Nachtzwaluw	NZ	300
Braamsluiper	BS	300		Nijlgans	Nga	2500
Brandgans	BgA	2500		Oeverzwaluw	OZ	500
Bruine kiekendief	BrK	1000		Paapje	Paap	200
Buizerd	Bui	1000		Patrijs	Pa	500
Canadese Gans (Grote)	CGa	2500		Porseleinhoen	PH	300
Cetti's zanger	CZ	300		Putter	Pu	300/500
Dodaars	DD	500		Raaf	Rf	1500
Draaihals	DH	500		Ransuil	RU	500/1000
Engelse kwikstaart	Ekw	300		Rietgors	RG	200
Europese kanarie	EK	300		Rietzanger	RZ	200
Fitis	F	100		Ringmus	RM	200
Fluiter.	FL	200		Roerdomp	RD	1000
Fuut	Fu	1000		Roodborsttapuit	Rta	200
Gaai	Gaai	300		Rouwkwikstaart	Rouw	300
Geelgors	GG	300		Scholekster	Sc	1000
Gekraagde Roodstaart	GR	200		Sijs	Sijs	300
Gele Kwikstaart	GKw	300		Snor	Sn	200
Goudhaan	GH	100		Sperwer	Sp	500/1000
Goudvink	GV	500		Spotvogel	SV	200
Grasmus	GM	200		Spreeuw	S	100
Graspieper	GP	300		Sprinkhaanzanger	SZ	200
Grauwe Gans	Gga	2500		Staatmees	SM	500
Grauwe gors	GrG	500		Tafeleend	TE	1000
Grauwe klauwier	GKI	500		Tapuit	Ta	200
Grauwe Vliegenvanger	GVI	200		Tijftjaf	Tj	200

Groene Specht	GS	1000	Torenvalk	TV	500
Groenling	G	300	Tuinfluit.	T	200
Grote Bonte Specht	GBS	500	Tureluur	Tu	1000
Grote gele kwikstaart	GGK	500	Turkse Tortel	TT	300
Grote Lijster	GL	500	Veldleeuwerik	VL	300
Grote Zilverreiger	GrZi	1000	Velduil	VU	1000
Grutto	Gr	1000	Visdief	VD	500
Havik	Ha	1000	Vuurgoudhaan	VGH	200
Heggenmus	HM	200	Waterral	WR	200
Holenduif	Hol	300	Watersnip	WS	1000
Houtduif	HD	300	Wespendief	WD	1000/2000
Houtsnip	HS	1000	Wielewaal	Wie	500
Ijsvogel	Ijs	2000	Wilde eend	WE	1000
Kauw	Ka	300	Witte kwikstaart	WKw	300
Keep	Keep	200	Wulp	Wu	1000
Kemphaan	KH	1000	Zanglijster.	Z	300
Kievit	Ki	1000	Zomertaling	ZT	1000
Kleine Karekiet	KK	100	Zwarte kraai	ZKr	500
Kleine Barmsijs	Barm	500	Zwarte Mees	ZM	300
Kleine Bonte Specht	KBS	300	Zwarte roodstaart	ZR	200
Kleine Plevier	KPL	1000	Zwarte Specht	ZS	600
Kneu	KN	500	Zwartkop	ZK	200

: Toegevoegde soorten

NB: Alle overige (zeer) zeldzame soorten ook vermelden!

Doorkijk in de richting van de Roond, 15 april 2024

BEZOEKSCHEMA EN ROUTES

Het gedeelte Groot Vak van de Kampina is een van de drukstbezochte delen van de Kampina met twee toegangspoorten, te weten de parkeerplaatsen bij de Roond (met herdenkingsmonument voor het verzet in de 2de Wereldoorlog) en bij 't Loo. Om die reden was het onwenselijk om bezoekerondes te plannen in het weekend (zaterdag) en na een rondvraag onder de leden van de vogelwerkgroep is daarom besloten op maandag en vrijdag te gaan tellen. Een enkele keer is door weersomstandigheden van dit schema afgeweken. De tijden in onderstaand schema zijn afgerond op 5 minuten.

Tabel 2. Gerealiseerde bezoeken aan het gebied Kampina Groot Vak 2024

Datum	Tijd	Weer	Bijzonderh	Deelgebied /Hoofdtellers		
				noord	midden	zuid
Ma 19 feb	19.00	gunstig	uilentelling	gezamenlijk		
Ma 4 mrt	7.00	gunstig	verkenning	gezamenlijk		
Vr 15 mrt	7.00	gunstig		JAH	GS	HJ
Ma 25 mrt	6.30	gunstig		GS	HJ	JAH
Vr 5 apr	7.00	gunstig	Zomertijd	HJ	JAH	GS
Ma 15 apr	6.30	gunstig		JAH	GS	HJ
Vr 26 apr	6.00	gunstig		GS	HJ	JAH
Ma 6 mei	5.45	gunstig		HJ	JAH	GS
Vr 17 mei	5.30	gunstig		JAH	GS	HJ
Ma 27 mei	5.00	gunstig		GS	HJ	JAH
Vr 7 juni	21.00	gunstig	Avond *	HJ	JAH	GS
Ma 17 juni	4.30	gunstig		JAH	GS	HJ
Vr 28 juni	21.00	gunstig	Avond *	GS	HJ	JAH
Ma 8 juli	8.00	gunstig		HJ	JAH	GS
Vr 19 juli	21.00	gunstig	Avond *	JAH	GS	HJ
Ma 29 juli	8.00	gunstig		GS	HJ	JAH

Tellers

Gerard Somers (GS), Jan Albert Hellings (JAH), Gerda Hellings (GH), Hans Janssen (HJ), Betsie van Leeuwen (BvL), Huub Meertens (HM), Ad Sleenhoff (AS), Pieter Wesselink (PW), Elly Voets (EV), Chris Snik (CS), Rieneke van Bochove (RvB), Riek van de Bekerom (RB), Harry Eijkemans (HE), Bas van Geffen (BV), Andre Eijkemans (AE)

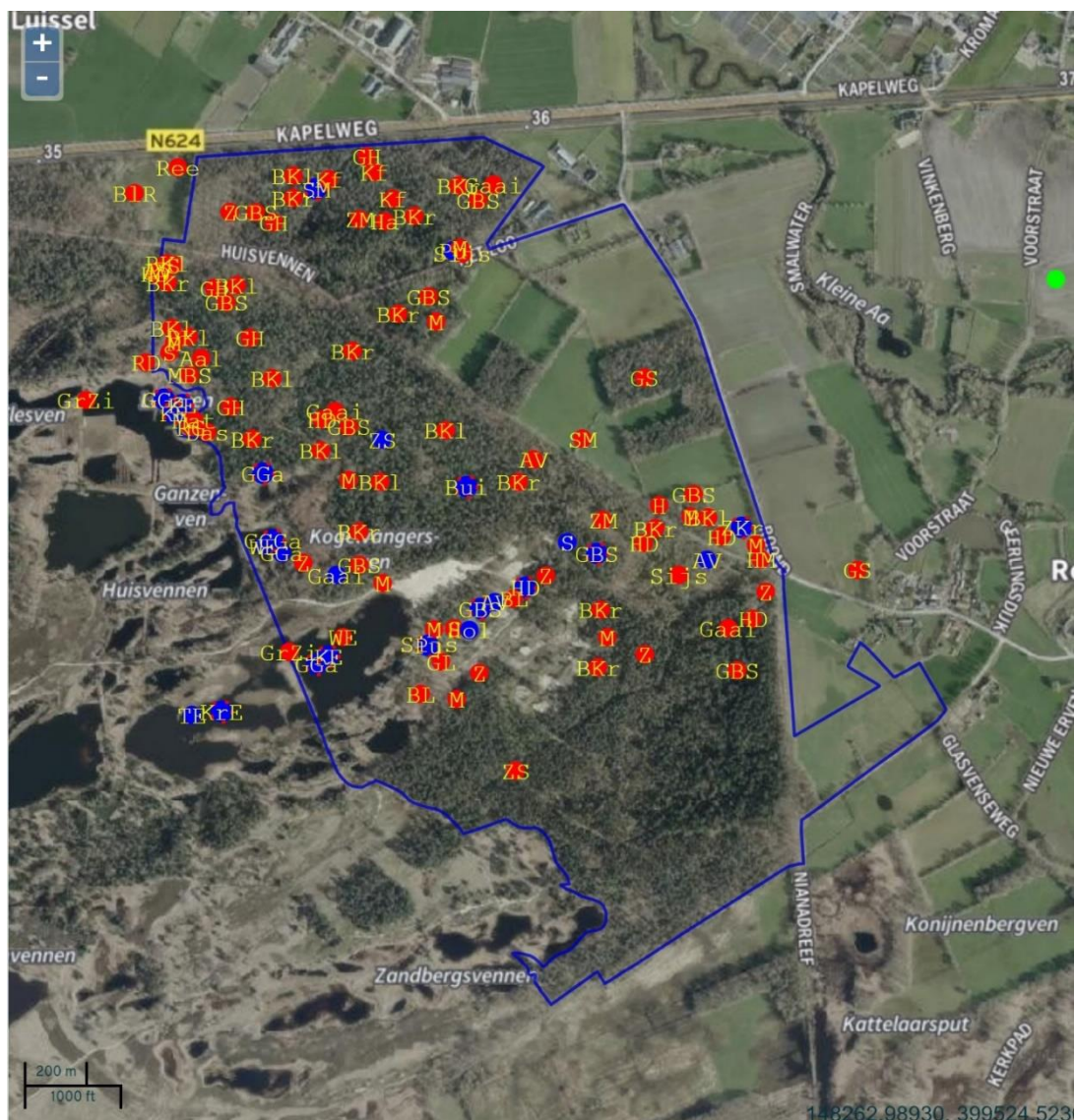
Routes

Zoveel als praktisch mogelijk werden er afwisselend verschillende startpunten gebruikt bij de tellingen op verschillende data.

REGISTRATIE VAN WAARNEMINGEN

De BMP werd uitgevoerd met behulp van de App “AviMAP voor Android” op Samsung TAB S2 en TAB A tablets en op een Android telefoon. De resultaten werden ingevoerd in het AviMAP verwerkingsprogramma op de site van SOVON. De bezoeken aan de verschillende deelgebieden werden gecombineerd in de beheertool “bezoek groeperen” en de dubbele waarnemingen op de grenzen van de deelgebieden werden handmatig verwijderd in het AviMAP programma.

Hieronder een voorbeeld van een waarnemingenoverzicht in AviMAP (bezoek deelgebieden midden en noord, 4 maart 2024).

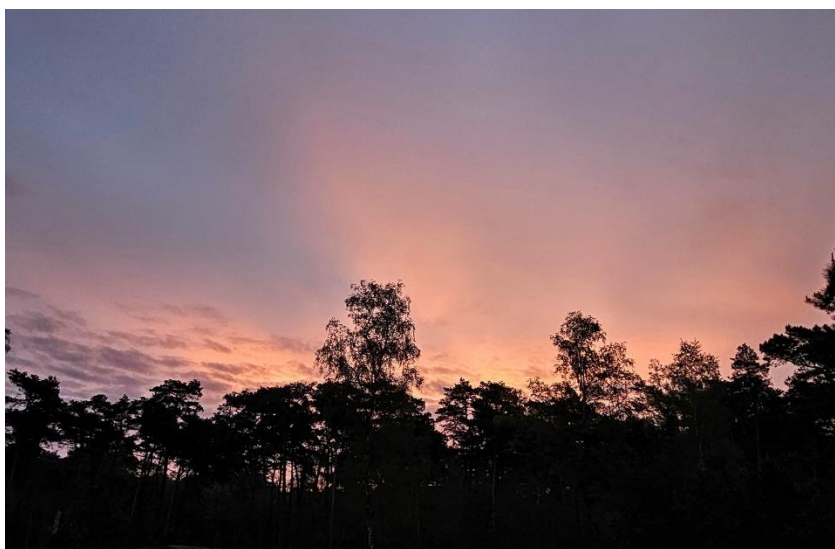
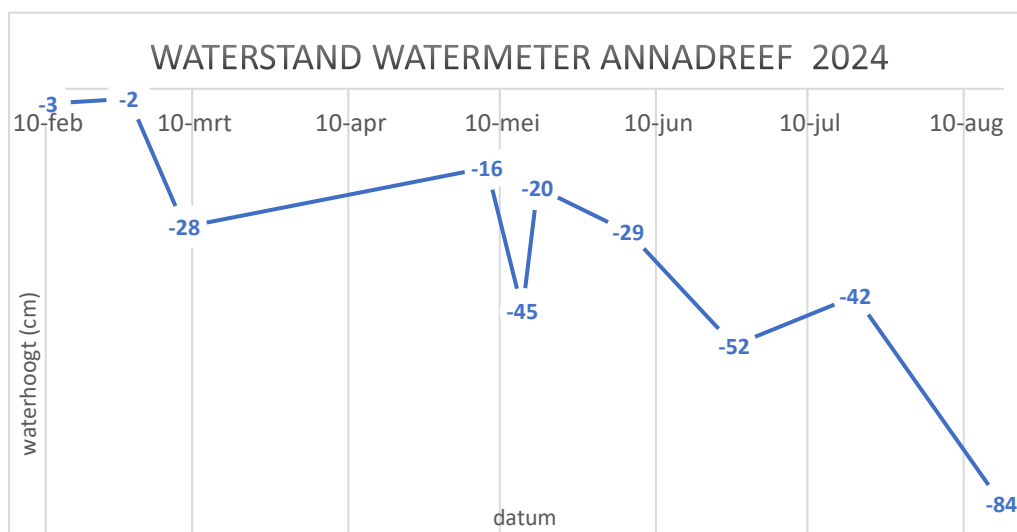

Figuur 1. Kaart met waarnemingen zoals die getoond wordt in het programma AviMAP.

OVERIGE BIJZONDERHEDEN

De grondwaterstand werd bij meerdere bezoeken afgelezen op de watermeter aan het begin van de Annadreef. Door de vele regen gedurende de hele telperiode en de inspanningen van het waterschap om zoveel mogelijk water vast te houden begonnen we met een zeer hoge waterstand (-2 cm). Dit had tot gevolg dat grote delen van het onderzoeksgebied van april tot eind mei onder water stonden. In de loop van mei was er een drogere periode, maar daarna zette het regenachtige weer door en pas eind juni begon het water te zakken waardoor uiteindelijk de meest paden weer droogvielen.

Figuur 2. Waterhoogte gemeten op de watermeter aan de Annadreef in cm onder het maaiveld

Ochtendstemming, 27 april 2024

Resultaten

RESULTATEN IN VERGELIJKING MET VOORGAANDE JAREN: TRENDS

Algemeen.

Er werden 10 vroege ochtendtellingen, 2 latere ochtendtellingen en 4 avondtellingen gehouden, verdeeld over het broedseizoen van februari tot en met juli. Daarmee voldoet deze BMP aan de voorwaarden van de Handleiding Broedvogelmonitoring van SOVON 2016 en kan deze BMP gebruikt worden om de stand van de broedvogels in dit gebied vast te stellen. Voor de directe vergelijking met resultaten van vorige jaren komen de tellingen uit 2012 en 2018 in aanmerking. In vergelijking met voorgaande tellingen werden de percelen langs de Kempseweg vaker en intensiever geteld dan voorheen. Bij het beoordelen van de resultaten is bekeken in hoeverre dat de trends heeft beïnvloed.

Fluiter bij 't Loo, 17 mei 2024 1

In de onderstaande tabel zijn de resultaten van 2024 qua aantal territoria vergeleken met de resultaten uit 2012 en 2018. Daarnaast is er gekeken wat de resultaten zouden zijn als we de stukken aan de Kempseweg niet zouden meetellen. Dit om te zien of de extra aandacht die we dit jaar aan die gedeeltes hebben besteed een invloed heeft op de waargenomen trends. Dat blijkt niet zo te zijn.

Hieronder bespreken we de resultaten per landschapstype en daarna behandelen we een aantal voor het gebied belangrijke soorten resp. soortgroepen.

Tabel 3. Resultaten in aantal territoria in 2012, 2018 en 2024

Vergelijking aantal territoria BMP GROOT VAK						
Soort	Totale plot			Zonder Kempseweg*		
	2024	2018	2012	2024	2018	2012
Appelvink	9	7	1	8	7	1
Blauwborst	1	0	1	1	0	1
Blauwe Kiekendief	0	0	0	0	0	0
Bonte Vliegenvanger	15	3	3	14	3	3
Boomklever	13	14	11	12	14	11
Boomkruiper	47	31	29	45	31	27
Boomleeuwerik	2	3	4	2	3	3
Boompieper	13	13	25	9	13	25
Boomvalk	1	0	0	1	0	0
Bosrietzanger	1	1	2	1	1	0
Bosuil	3	1	3	3	1	3
Buizerd	3	1	3	2	0	1
Dodaars	0	1	2	0	1	2
Fazant		0	1	0	0	0
Fitis	21	39	x	21	39	x
Fluiter	3	2	1	3	2	1
Fuut	1	1	3	1	1	3
Gaai	6	5	2	5	4	2
Geelgors	0	0	0	0	0	0
Gekraagde Roodstaart	26	11	20	23	11	20
Goudhaan	25	45	x	24	44	x
Goudvink	3	4	4	3	4	3
Grasmus	2	2	5	2	1	3
Graspieper	0	1	0	0	1	0
Grauwe Gans	5	2	0	4	2	0
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	0	0
Grauwe Vliegenvanger	2	2	9	2	1	9
Groene Specht	3	3	2	3	2	2
Groenling	0	3	3	0	3	3
Grote Bonte Specht	17	18	35	17	18	34
Grote Canadese Gans	2	1	1	2	1	1
Grote Lijster	6	0	4	6	0	4
Grote Zilverreiger	0	0	0	0	0	0
Havik	1	2	1	1	2	1
Heggenmus	4	5	6	3	4	4
Holenduif	5	4	8	5	4	8
Houtduif	17	14	x	14	14	x
Houtsnip	3	0	2	2	0	2

IJsvogel	0	0	0	0	0	0
Kauw	0	1	11	0	1	11
Keep	0	0	0	0	0	0
Kievit	0	0	1	0	0	0
Kleine Barmsijs	0	0	0	0	0	0
Kleine Bonte Specht	2	3	2	2	3	2
Kleine Karekiet	0	0	0	0	0	0
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	0
Kneu	0	1	1	0	1	1
Koekoek	2	2	3	2	1	3
Kokmeeuw	0	0	0	0	0	0
Krakeend	1	0	0	1	0	0
Kuifeend	2	5	4	2	5	4
Kuifmees	24	16	x	22	16	x
Kwak	0	0	0	0	0	0
Lepelaar	0	0	0	0	0	0
Matkop	0	3	4	0	3	3
Meerkoet	3	1	1	3	1	1
Merel	36	x	x	33	x	x
Middelste Bonte Specht	1	2	0	1	2	0
Nachtzwaluw	6	2	0	6	2	0
Nijlgans	0	0	1	0	0	0
Oeverloper	0	0	0	0	0	0
Putter	6	2	5	6	2	5
Raaf	0	0	0	0	0	0
Rietgors	1	1	1	1	1	1
Roerdomp	2	0	0	2	0	0
Roodborsttapuit	2	2	2	1	2	2
Sijs	0	0	1	0	0	1
Slechtvalk	0	0	0	0	0	0
Slobeend	0	0	0	0	0	0
Sperwer	0	0	0	0	0	0
Spotvogel	0	1	3	0	1	2
Spreeuw	4	9	2	4	9	2
Sprinkhaanzanger	0	0	0	0	0	0
Staartmees	9	7	9	7	7	8
Tafeleend	0	0	1	0	0	1
Tjiftjaf	48	24	x	41	21	x
Torenvalk	0	0	0	0	0	0
Tuinfluitier	2	6	7	2	5	3
Turkse Tortel	0	0	0	0	0	0
Visdief	0	0	0	0	0	0
Vuurgoudhaan	1	0	0	1	0	0
Waterral	1	1	1	1	1	1
Wespendief	1	0	1	1	0	1
Wielewaal	2	0	3	2	0	3

Wilde Eend	5	5	3	5	5	3
Wintertaling	0	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	0	0	2	0	0	1
Wulp	0	0	0	0	0	0
Zanglijster	15	12	x	13	11	x
Zwarte Kraai	4	x	x	2	x	x
Zwarte Mees	5	4	4	5	4	4
Zwarte Roodstaart	0	0	0	0	0	0
Zwarte Specht	3	2	1	3	2	1
Zwarte Wouw	0	0	0	0	0	0
Zwartkop	46	37	46	38	34	42

x = Niet
gemeten

*) zie
tekst

 toename in 2024

 afname in 2024

Bonte vliegenvanger, 20 april 2024 (foto Andre Eijkemans)

BESPREKING VAN DE TREND IN ENKELE LANDSCHAPSTYPES

Ouder wordend bos en kleine particuliere bospercelen

In vergelijking met vorige tellingen in 2018 en 2012 was er een positieve ontwikkeling in aantallen territoria bij een aantal typische bosvogels als de **Appelvink**, de **Bonte vliegenvanger**, de **Boomkruiper**, de **Tjiftjaf** en de **Gekraagde roodstaart**. Deze soorten profiteren van het ouder en groter worden van veel bomen, waardoor nestruimtes (holtes) ontstaan en ook meer voedsel in de vorm van parasieten en insecten(-larven) gevonden kan worden

De soorten vogels die werden aangetroffen in de kleinere particuliere bospercelen verschillen niet wezenlijk van die in de overige bosgedeeltes in onze plot.

Zwarte mees, ook een typische bosvogel, 6 mei 2024

Vennen en oevers

Naast de gebruikelijke eenden- en ganzensoorten, werden we dit jaar verrast door meerdere waarnemingen van de **Roerdomp** aan de kant van het Lelieven (westelijke rand van het gebied). Hoewel er geen verdere aanwijzingen zijn dat zich hier een paartje gevestigd heeft en er dus sprake zou kunnen zijn van een broedgeval, lijken er toch een of twee mannetjes in het gebied aanwezig te zijn geweest die op zoek waren naar een territorium. Mogelijk gaat het hier om hetzelfde exemplaar dat regelmatig bij het Belversven is gesignaleerd.

Daarnaast was er een eenmalige waarneming van een **Kwak** in ons gebied. In de zelfde periode werd ook op Waarneming.nl verscheidene keren een **Kwak** gemeld in de omgeving van het Brandven. Deze beide zeldzame reigersoorten profiteerden duidelijk van de zeer hoge waterstand in de vennen en op grote delen van de open heide. Er was overal een overvloed aan kikkers en andere watergebonden prooidieren voorhanden.

Wat betreft de eenden en futen was er een goede overeenkomst met de aantallen uit de voorgaande tellingen, maar toch ontbrak de **Dodaars** in ons plot. Wel werden broedende **Dodaarsjes** gezien op de aangrenzende vennen zoals de Zandbergsvennen en de Huisvennen, we kunnen dus niet veel zeggen over de trend op de Kampina in zijn geheel. Toch blijft waakzaamheid geboden omdat de **Dodaars** een belangrijke doelsoort is voor het Natura 2000 gebied van de Kampina en Oisterwijkse bossen en vennen. Een hele mooie waarneming was die van een nest van de **Waterral** met jongen bij het Lelieven.

Bij de ganzen zien we een toename bij de **Grauwe gans** (van 0 in 2012 naar 2 in 2018 en 5 in 2024) en de **Grote Canadese gans** (1,1, naar 2). Deze ontwikkeling is ongewenst, maar volgt onvermijdelijk de trend in andere delen van de Kampina en vele andere natuurgebieden in Nederland.

Riet- en moerasvogels komen in ons telgebied maar sporadisch voor. Alleen op de dam die het Kogelvangersven scheidt van de Huisvennen zagen we de **Blauwborst** en de **Rietgors**.

Open gedeeltes bij het Kogelvangersven (zie **A** en **B** op de kaart op p.1)

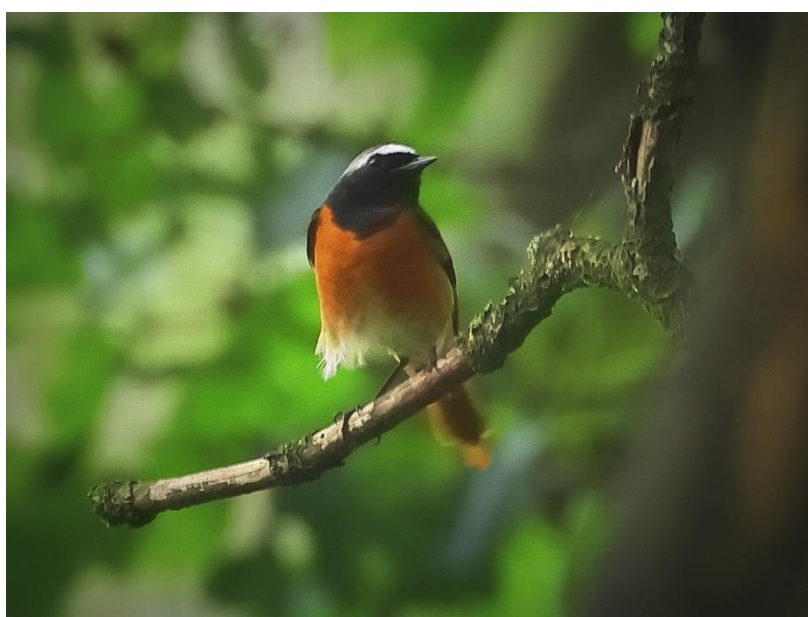
In 2020 is ten oosten van het Kogelvangersven op de 'Witte bergen' de stuifzandheide (**A**) hersteld. De oude grove dennen zijn blijven staan, maar alle jonge aanwas van dennen en berken is verwijderd. Door kleine plagplekken te maken kreeg struikheide weer een kans. De vele mierennesten in het gebied zijn gespaard bij deze ingreep (informatie Natuurmonumenten via hun website).

Grote bonte specht in het gebied B, 25 maart 2024

Daarnaast is in 2023 het aansluitende stuk (B) op vergelijkbare wijze aangepakt. Er zijn groepjes grove den blijven staan en er zijn kale zandige gedeeltes in het geaccidenteerde terrein ontstaan, ideaal voor onder andere zandbijen, mierenleeuwen en zandloopkevers.

We zien in dit gedeelte de vogels die we hier verwachten, zoals de **Boompieper**, de **Boomleeuwerik**, maar ook veel **Putters**. Daarnaast doen ook de typische bosrandvogels zoals de **Gekraagde roodstaart** en de **Nachtzwaluw** het hier goed. In de overblijvende groepjes dennen nestelen nog **Grote en Kleine bonte specht**, **Holenduif** en **Boomkruiper**.

Gekraagde roodstaart, 27 mei 2024

Dichter bij het Kogelvangersven en het Lelieven broeden volop **Fitissen**, maar wel minder dan in voorgaande jaren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in sommige jaren deze vogels (binnen de datumgrenzen) in zeer grote aantallen tegelijk uit hun overwinteringsgebieden aankomen, waarbij een deel later toch weer verder trekt. Hierdoor kan een overschatting van het aantal territoria ontstaan. Dat was dit jaar niet het geval.

Velden en akkers langs de Kempseweg en Monadarsweg.

Deze akkers en ruige graslanden zijn zeker niet erg vogelrijk. In de ruigere gedeeltes en houtwallen treffen we struweelvogels zoals **Merels**, **Zwartkop**, **Heggenmus**, **Staartmees** en **Zanglijster** en een enkele **Grasmus**, **Roodborstapuit**, **Tuinfluit** en **Bosrietzanger**. Daarmee vertegenwoordigen ze toch een aantal soorten die we verder in ons gebied niet of nauwelijks tegenkomen.

Verder foerageren er groepjes **Houtduiven** en **Spreeuwen**. Verschillende soorten roofvogels zoals **Buizerd**, **Boomvalk** en **Slechtvalk** spieden er naar prooidieren. In de vroege ochtend treffen we er regelmatig groepjes **Reeën** aan.

Zo dragen deze open (voormalige landbouw-) gedeeltes toch in behoorlijk grote mate bij aan de biodiversiteit van het natuurgebied de Kampina.

Mogelijk invloed van de zeer hoge waterstand

De voortdurend zeer hoge waterstand in het gebied in 2024 zou nadelige gevolgen kunnen hebben voor verschillende grondbroeders. In vergelijking met de voorgaande jaren 2012 en 2018 hebben we echter geen nadelig verschil kunnen zien. Door het veelal geaccidenteerde terrein is er voor grondbroeders zoals de **Nachtswaluw** en de **Houtsnip** kennelijk voldoende droge broedgelegenheid te vinden.

Een positieve verrassing die toe te schrijven valt aan de extreme waterstanden is de al eerder genoemde waarneming van de **Roerdomp** en de **Kwak**.

BESPREKING VAN ENKELE SOORTEN EN SOORTGROEPEN

Roofvogels

Verheugend was de herhaalde waarneming van de **Wespendief**, zowel in de omgeving van het Kogelvangersven als in het zuidelijkste deel van ons gebied. Daarnaast zijn er duidelijke aanwijzingen voor broedgevallen van de **Buizerd**. Ook de **Boomvalk** werd meerdere keren gezien wat leidde tot een geldig territorium.

Van de **Havik** ontdekten we al bij ons eerste bezoek een groot nest bij 't Loo, op de zelfde plek als 6 jaar geleden. Dit bleef lange tijd bewoond en uiteindelijk werden er op 19 juli 3 vliegvlugge jongen gezien bij een avondbezoek, een duidelijk bewijs van een succesvol broedgeval. Daarnaast waren er waarnemingen van de **Slechtvalk** en de **Sperwer**.

Wespendief, 17 mei 2024 (foto Bas van Geffen)

Uilen

Bij de avondtelling in februari waren 3 waarnemingen van **Bosuilen**. In het zuidelijke gedeelte, aan de rand bij de Zandbergsvennen, werd een paartje gehoord op dezelfde plek als 6 jaar geleden. In het bos ter hoogte van het Kogelvangersven (zgn. Groene bergen) werd een alarmerend vrouwtje gehoord. In de omgeving van 't Loo nog een territoriaal mannetje. Het is mogelijk dat dit mannetje hoort bij het alarmerende vrouwtje, maar door de grote afstand tussen deze waarnemingen wordt dit door het programma AviMAP geïnterpreteerd als twee aparte gevallen.

Buiten het gebied, aan de kant van de Roond en bij de Kleine Aa werden verschillende **Stenuilen** gehoord, echter niet binnen onze plot.

Ransuilen zijn al sinds 2012 niet meer in dit gebied waargenomen, hoewel voor die tijd (in ieder geval in 2009, eigen waarneming) aan beide kanten van het Kogelvangersven roesten en mogelijk ook nestplaatsen van deze soort aanwezig waren.

Al enige tijd is er in Nederland een sterke opmars gaande van de **Oehoe**. Ook op de Kampina zijn er incidentele sporen van de aanwezigheid van deze vogel gemeld zoals braakballen en veren (diverse persoonlijke bronnen). Daarom zijn we extra alert geweest op de mogelijke aanwezigheid van deze uil. We hebben echter geen geluids- of visuele waarnemingen van deze uil gedaan. Volgens uilenkenners kan een **Oehoe** zijn territorium afbakenen met plukplaatsen die opvallen door de aanwezigheid van uitsluitend witte (opvallende) veren. Daarvan hebben we er drie gevonden, 2 binnen onze plot en 1 erbuiten. Als we alle ons bekende waarnemingen op een kaart uitzetten, dan lijkt het zwaartepunt daarvan toch te liggen in het gedeelte de Weert – zuid of Smalbroeken van de Kampina.

Plukplaats in de “Groene bergen”, 4 mei 2024

Riet-, water- en moerasvogels

Typische zangers van riet en moeras, zoals de **Rietgors** en de **Blauwborst** zijn maar schaars vertegenwoordigd in dit gebied. Enkel op de dam die het Kogelvangersven scheidt van de Huisvennen troffen we van elk 1 territorium. Andere soorten zoals Kleine karekiet en Rietzanger die elders op de Kampina wel gehoord en gezien worden ontbreken hier.

Wel komt op de randen van het Kogelvangersven en het Lelieven veelvuldig de **Fitis** voor, een typische liefhebber van jonge bomen (vooral berken, maar ook dennen) in een vochtige omgeving.

Van de rallen zijn de **Meerkoet** en de **Waterral** goed vertegenwoordigd. Met de **Futen** en diverse eenden en ganzensoorten dragen hiermee de vennen en hun begroeide oevers toch behoorlijk bij aan de biodiversiteit van dit drukbezochte stuk van de Kampina. Zorgelijk is het verdwijnen van de **Dodaars** uit het Kogelvangersven.

Fitis in een jonge grove den langs het Kogelvangersven, 27 mei 2024

Nachtzwaluwen en Houtsnippen

Bij de open stukken langs het Kogelvangersven en uit de randen bij de Zandbergsvennen kwamen tijdens onze 3 avondbezoeken meerdere **Nachtzwaluwen** tevoorschijn, bij elkaar goed voor 6 territoria. Dat is aanmerkelijk meer dan bij de vorige tellingen in 2012 en 2018. Deze trend hebben we eerder in andere delen van de Kampina gezien.

Houtsnippen werden 's avonds waargenomen langs de bosrand bij de Zandbergsvennen en in de buurt van 't Loo. Eerder werd er vroeg in het seizoen een **Houtsnip** opgestoten in het aangrenzende gebied dicht bij de Nianadreef. Het werkelijke aantal Houtsnippen is vaak heel moeilijk in te schatten. Dat komt enerzijds omdat deze vogels langdurige baltsvluchten blijven uitvoeren tot laat in het seizoen zodat ze meerdere keren achter elkaar waargenomen kunnen worden (gevaar op overschatting). Anderzijds blijft de waarneming van een baltsvlucht vaak het enige waaraan de aanwezigheid van de verscholen levende **Houtsnip** kan worden vastgesteld en het blijft dus een toevalstreffer als je dat kunt zien, met dus een gevaar van onderschatting.

OVERIGE FAUNA

Zoogdieren

Das

Overal in het gedeelte Groot vak van de Kampina treffen we sporen van de **Das**. Eenmaal werd bij een ochtendbezoek langs de rand van het Lelieven een wegrennende **Das** gezien. Met name het gedeelte tussen het Kogelvangersven en 't Loo ("Groene bergen") lijkt een uitgelezen gebied voor deze soort om er zijn burchten te vestigen.

Vos

In het bovengenoemde gedeelte van de Groene bergen troffen we een hol, dat echter niet van een das was maar van een **Vos**. Er waren ook meerdere visuele waarnemingen van een vos, bij het Lelieven en ook op de open gedeeltes langs de Kempseweg.

Ree

Door het hele gebied werden door het hele seizoen **Reeën** waargenomen. Dit was vooral het geval in het zuidelijke deel en op de weides langs de Kempseweg. In de buurt van de drukst belopen wandelroutes was dit een zeldzaamheid.

Ree bij de Monadwarsweg, 27 mei 2024

Haas en Konijn

Vooraf in het zuidelijke deel werden enige malen **Hazen** waargenomen bij open plekken in het bos. Gegeven de aard van het terrein zijn er maar heel weinig **Konijnen** aangetroffen. Wellicht heeft dit te maken met verschillende ziektes die onder **Konijnen** heersen, zoals myxomatose en meer recent VHD 1 en 2 (Viraal Hemorragisch Syndroom).

Vlinders en libellen

Door het zeer natte en koude voorjaar waren er tot in juni nauwelijks vlinders en libellen. Vanaf juni nam het aantal heidelibellen (vooral **Bloedrode heidelibel** en **Bruinrode heidelibel**) sterk toe, ook opvallend veel op luwe plekken in het gedeelte van de Groene bergen.

Bruinrode heidelibel

FLORA

Door het koude en zeer natte voorjaar kwamen veel plantensoorten pas laat in bloei. Dit gold niet voor het Moerashertshooi (*Hypericum elodes*), een overblijvende plant die behoort tot de hertshooifamilie (*Hypericaceae*). Het is een plant van ondiep water en periodiek droogvallende, matig voedselarme grond. Dat treffen we in grote hoeveelheden aan langs het Kogelvangersven.

Andere vrij zeldzame planten in het gebied vonden we bij 't Loo. Langs het pad staan op meerdere plaatsen bloeiende **Sneeuwkllokjes**.

Twee weitjes in het gebied tussen 't Loo en de spoorlijn Tilburg – Boxtel zijn bekend vanwege de aanwezigheid van **Gevlekte orchis** (*Dactylorhiza maculata* sp. (var. *elodes* ?)). Deze weitjes hebben tot in mei onder water gestaan en daardoor bloeiden de stengels pas eind mei. Wel is duidelijk dat deze soort het moeilijk heeft door de sterke groei van grassen en bramen die de orchideeën dreigt te overwoekeren. Op het meest westelijke weitje zijn in het geheel geen orchideeën in bloei gekomen, hier was het ook in juni nog te nat.

Gevlekte orchis, 't Loo, 17 mei 2024 1

Conclusie en aanbevelingen

CONCLUSIE

- De aantallen en soorten broedvogels die we in 2024 in het gebied Kampina Groot Vak hebben waargenomen komen in grote lijnen overeen met de tellingen uit 2012 en 2018. We zagen een positieve trend bij de soorten die profiteren van het ouder worden van het bos.
- **Spechten** handhaven zich goed.
- We zagen een verheugende ontwikkeling bij de roofvogels met naast de **Buizerd** ook weer territoria van de **Wespendief** en de **Boomvalk**.
- Het gebied herbergt 3 territoria van de **Bosuil**. De **Ransuil** is in dit gebied al heel lang niet meer gezien. Er zijn geen concrete aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van de **Oehoe** in het telgebied.
- De ingrepen achter het Kogelvangersven geven de gewenste ruimte aan **Boompieper** en **Boomleeuwerik**. We zagen regelmatig **Grote lijsters** foerageren. Ook de bosrandvogels zoals de **Gekraagde roodstaart** en de **Putter** profiteren van de extra bosranden die zijn ontstaan. In de overgelaten bosjes zagen we nog **Appelvink**, **Grote bonte specht** en **Bonte vliegenvanger** en in de vrij staande bomen aan de zuidelijke oever van het Kogelvangersven talrijke **Fitissen**. Wat betreft de variatie aan vogels lijkt de ingreep dus een succes.
- Door de zeer hoge waterstand werden we verrast door waarnemingen van **Roerdomp** en **Kwak**. Als deze vernatting in de komende jaren doorzet, zou dat kansen bieden aan deze soorten. Dat zou wel passen in de ontwikkeling die we zien in andere delen van de Kampina waar overblijvende **Grote zilverreigers**, **Lepelaars** en zelfs **Zwarte ooievaars** worden geteld.
- De in het recente verleden aangekochte terreinen langs de Kempseweg zijn niet erg vogelrijk, maar vormen wel een interessante uitbreiding met soorten die in het oorspronkelijke gebied van het Groot vak niet of weinig voorkomen, zoals **Grasmus**, **Tuinfluit**, **Heggenmus** en ook **Roodborsttapuit**. Verder vormt het ook foerageergebied voor **roofvogels** en zoogdieren als **Ree**, **Haas**, **Vos** en **Das**.

AANBEVELINGEN

- De zeer grote recreatiedruk in dit gebied is terug te zien in vele illegale paadjes en zelfs picknick plekken midden in het bos van het Groot Vak, zowel bij de “Groene bergen” als bij ‘t Loo en in het zuidelijke gedeelte. Strengere handhaving zou hier op zijn plaats zijn.
- Het beheer gericht op vernatting van het gebied heeft in dit zeer natte voorjaar geleid tot tamelijk extreme omstandigheden. Tegenover de mogelijk

interessante ontwikkeling van de vestiging van spectaculaire vogelsoorten staat echter de slechte begaanbaarheid van vele wandelpaden. Daardoor gaan veel wandelaars routes door het bos en over de hei zoeken wat tot de nodige vernieling leidt. Het begaanbaar houden van de wandelpaden zou om die reden prioriteit moeten hebben.

- De ingrepen achter het Kogelvangersven lijken een succes op te leveren voor de variatie aan vogels in het gebied. Voorlopig lijkt dit echter wel genoeg en lijkt het verstandig om te kijken hoe zich dit verder ontwikkelt, ook voor de overige fauna en flora.
- De ontwikkeling van de aangekochte gronden langs de Kempseweg is van behoorlijk belang voor de biodiversiteit en levensvatbaarheid van diverse soorten vogels en zoogdieren op de Kampina. Goed onderhoud lijkt daarbij belangrijk. Voor bijzondere soorten is het van belang dat de houtwallen niet te groot worden. Dit kan door ze op tijd te dunnen en gedeeltelijk te kappen en opnieuw te beplanten.
- Het grote perceel langs de Monadarsweg is grotendeels monotoon begroeid met zeer hoog gras en als zodanig weinig interessant voor vogels. Het zou nuttig zijn hier meer variatie aan te brengen, bijvoorbeeld door gedeeltes te maaien of te laten begrazen en eventueel extra houtwallen of braamboschages te introduceren.
- De weites in het gedeelte bij 't Loo dreigen te worden overwoekerd door uitbundige groei van grassen en braam. Dit zou ten koste gaan van de unieke orchideeën populatie die hier staat. Hier zou dus verarming door maaien en afvoeren op zijn plaats zijn al zal dat gezien de ligging van de weites niet eenvoudig zijn.

Bijlagen

Soortkaarten 2024
van de plot Kampina Groot Vak,
sovon plot 5519, uit AviMAP.

Boxtel, 17 oktober 2024
Vogelwerkgroep, Natuurwerkgroep Boxtel
Auteur en foto's (indien niet anders vermeld): Jan Albert Hellings